

Az éberség a varázslatban nem gyönyörködik, hanem azon keresztülrát. És nem gyönyörködik, hanem a felébredést keresi. A gyönyör és varázs világa tulajdonképpen az aiszthészis világa. Ezt hívják tévesen extraverzióknak. Az éberséget nem hívják semminek. Az, aki fel akar ébredni, az nem úgynevezett bölcs, nem filozófus, nem aszkéta. Lehet bárki, bárhol, bármikor. Miért? Mert minden közelebbi megjelölés már külsőséges, vagyis varázslatszerű, s az ember, aki akár éber, akár felébredő, az már a varázslatból kilépett. Az aiszthészisnek van története, mert történeti, vagyis apokaliptikus jelenség. Ez a művész, a tudós, a herosz, a filozófus. Az ébernek nincs története, csak folytonos születése–ébredése–szenvedése. Ezért kell, hogy akik nem a gyönyört és a varázst akarják, elvonuljanak: azok, akik nem tudatukkal élnek, hanem éberek. Mert az éberség a történetben nem egyéb, mint a tudatnak, mint életzavarnak felszámolása.

KIRÁLY IGNÁCZ

MINŐSÉGI CSALÁDOKÉRT...

„Építkezni, csak a tervek ismeretében érdemes.” (Illyés Gy.)

A család körüli bajoktól zeng a világ. Probléma megoldások kínálatától zeng a szak- és lelki irodalom. Csakhogy szinte senki nem csinál semmit a saját családja megszentelődése érdekében. Az majd lesz valahogy. Az emberek nagy részének bőven elég gond az, hogy lakhatást, élelmezést, ruházkodást, tanítást biztosítsanak gyermekeiknek. Igen, bele lehet fáradni még az önnevelésbe is, hát még a másokért élésbe. Akkor is, ha ezek a mások a saját gyermekeink. Könnyebb megmondanom, hogy hogyan haladj a lelkiségedtől az életalakító lelkület felé, mint hogy magam is meg merjem kérdőjelezni istenképemet, emberképemet, családról alkotott statikus szemléletemet. Alapvetően minőségi az a család, melyben a tagok többsége a természetes erények gyakorlásával éli meg az életjelenségeket. Jézusian minőségivé az teszi a családot, mikor az életjelenségek az adás, a szolgálat és a békeségteremtés evangéliumi erényei szerint alakulnak.

1./ Család születik. Egy férfi és egy nő, életre szóló, fejlődőképes szeretet szövetségéből rendes esetben gyermekek születnek (vagy örökbe fogadtatnak). Szentháromságos ősminta földi megjelenítője a házasság. Apa, anya és Isten. Gyermekek a teremtő háromságuk gyümölcse (nem ő a harmadik!). Amint Isten Atya, Fiú, Lélek és teremtésének gyümölcsei mi lennénk, a teremtett világ. Hívó nyelvezetben: „a házasság Isten legkedvesebb adománya, ha sikerül, ha nem, akkor maga a pokol” (Luther). A házasságnak lehet oka az, hogy jön a baba. De célja az, hogy tagjainak személyes kiteljesedésére legyen. Az ember (=férfi+nő) számára az Istennek tetszés földi élettere. Anyának, apának, gyereknek egyaránt. A mindennapokban a valóság az, hogy „igazán nagyok csak elhatározásainkban vagyunk” (Remarque). A család sem akaratumk érvényre juttatásának tere, nem átnevelő intézmény, ahol a felek egymás megnevelésével, terelgetésével foglalkoznak. Önmaguk terelésével kell elsősorban foglalkozniuk. A gyereknevelés címén is. Tudjuk mindannyian, hogy a „kamasz azzal pimasz, aki közel áll hozzá” (Rauschburg J.). „Minden érdemes élet ott kezdődik, ahol az ige testté lesz.” (Illyés). Vagyis megvalósulnak az elvek, az álmok, az elképzelések. Tény, hogy „emberhez méltó gondolatból fakad az emberhez méltó élet” (Bulányi atya). Az fog megtestesülni, ami bennünk van. Az értékszemléletünk. Optimális esetben ez harmonizál Jézus értékszemléletével.

2./ A család felvesz és lead. Mintegy sajátos anyagcserét folytat (output, input). Anyagi dolgokról nem előnyös nemtörődöm módon gondolkodni. Pénzt, vagy életet! - kiált ránk a világ. Meg kell védeni családjainkat és benne magunkat. Kegyes dolog a Gondviselés munkálkodásában bizakodni, de a személyes és megfontolt döntéseket is elvárhatja tőlünk a Teremtő, ha már egyszer értelmet is adott nekünk. Ezzel az adományával felelősséget is kaptunk. Anyagi tekintetben a hívó ember bizalmat szavaz a jövőnek. Nem akkor házasodik, ha már karrier, otthon és kocsi is van. Akkor házasodik, ha szerelme életerős (ÉLETerős!) és kölcsönös. A szerelem ugyanis a lét és fajfenntartás ösztönére épülő érzelmi sodródás, mely arra hivatott, hogy egymásért élő szeretetté fejlődjön. Az anyagi életjelenség a pazarlástól, a spórolásig terjed. A legalkalmassabbnak hasznos vezetnie a takarékos hétköznapokat. A pazarlásra hajlamosabbnak előnyös vezetnie az ünnepek anyagi rendezését. A gyermekek így megtanulhatják, hogy van ideje ennek is, annak is. Nem szent, aki takarékos és nem bűnös a költsékezésre hajlamos. A bűnök az igényszintek fegyelmetlenségéből fakadnak. A mértéket tartás erénye mindkét karaktert kötelezi. Feszültség akkor alakul ki, ha a felek szabadságjogi kérdést csinálnak a család anyagi üzemeléséből: „nincs jogom magamra is költeni, én keresem a rávalót?!”. Az önkényeztetésre csalogató reklá-

mok erre alapoznak. Az anyagiak sem a miénk, csak használatra kaptuk. A koporsóba kerülés előtt el is kell, hogy engedjük. A pénz időnkénti elszámolása (mire, mennyit költünk) sokat segít a realitásokkal való szembenézésben. Az ember ugyanis felettebb hajlamos érzelmi, hangulati pénzkezelésre. Ez az adósságyártás melegágya. Olyan világban élünk, melyben ó gazdagok, új gazdagokkal és ó szegények, új szegényekkel keverednek (C. Schönburg). Bennünket a folyamatos igénymérlegelés menthet meg a birtoklás beteges vágyától. „Minél jobban függünk tárgytól, annál szegényebbek vagyunk” (C. Schönburg). A gumicicától az autóig sok minden válhat bennünket megköötözővé. A család rendeltetésében nem az életöröm keresésére alakult érdekszövetség. Az életöröm csúcsertékké tételéből született a konzumidiotizmus, a shopping szubkultúra.

3./ A család ingerlékenységet mutató közösség. Az ember az szerint reagál a külső hatásokra, amilyen erőnléti állapotban van. „Az sosem megoldás, ha egymás hátán vágunk lépcsőt a felemelkedéshez” (Sütő A.). Természetes önszeretetünk egyik vadhajtása, hogy más kárára szeretnénk ön-érvényesülni. A családon belüli territórium harc természetes, mint az állatvilágban. Ennek hogyanja teszi az embert emberré. Alap tapasztalat, hogy minél jobb egy nevelés és önnevelés, annál kevesebb törvény kell. „Különállás helyett rendszereztségben kell gondolkodni.” (Bishop). Egy-másra kapcsolódó, építkező együttműködés a mi utunk. Lehetséges az egymást emelő (és nem elnyomó) érdekérvényesítés. Ehhez az érintettek pozitív, megengedő, rugalmas hozzá állása szükséges. „Csitítom magam... nem jelenti azt, hogy elhallgatom véleményemet” (Déry T.). Ha nem valakinek akarok látszani, hanem igyekszem valaki lenni (egyéniség), akkor esélyem van arra, hogy valós tekintélyt vívjak ki magamnak. A család létszámától és karaktereitől függően üzemből produkál. Az önfegyelem, az önkorlátozás erénye nem nélkülözhető. Persze, van helye és ideje a másokat fegyelmező és másokat korlátozó rendteremtésnek is. A magunk magatartását mérlegre tehetjük a nevelés ilyen megközelítésével is, az értékes neveléstől a tragikus felé haladva: normára szelíden, normára erőszakkal, norma nélkül szelíden, norma nélkül erőszakkal... „Szelíd válasza int a megértés” (Illyés). Hangot akarok adni, nem lármát. A hang tartalmat jelent, a lárma zajt. Egyenrangúak vagyunk és nem egyenlőtlenek. Mindenki a maga kora és személyi érettsége szerint egyenrangú. Ingerküszöbünk változó jelenség. Szerencsére nem csupán a körülmények, hanem magunk is beleszólhatunk abba, hogy hogyan vizsgáljuk a türelem erényéből. A valóság kemény: „olyan, mint a paraszt derelye, túl sok tésztát kell megenni a csipetnyi túróért” (Sütő A.). A megküzdött eredményecske felértékelődik. A pesszimista, aggályos hozzáállás helyett a pozitív érzelmi megelőlege-

zés olyan alapállás, mely sok hirtelenkedésből adódó sebesülést előzhet meg.

4./ A család mozog. A nagycsalád mindig mozog. Ugyanakkor mindenkinek van igénye a szükséges és elégséges nyugalomra. „Az aszkézis a személy harca a rabság ellen” (Bergyajev). A regenerálódó szülőből talán nem lesz önsajnáló mártír anyuka és apuka. Egymásnak kell biztosítanunk a megújulás lehetőségét. A magam dolgainak rendben tartása csúcserték, de ha társam erőnlétébe kell, hogy besegítsek, akkor ez a fontosabb. A szülők egyek: egyiküknek legalább toppon kell lennie, hogy ne diabolizálódjon (szétdobálódjon) a család. Hol egyiknek, hol másnak stabilnak kell lennie. Kinek ebben, kinek abban. Amikor a családukat ápoljuk, „ápoljuk kertjeinket” (Voltaire). A mozgékonyabb ne lökje félre a lomhábbat. Előre sem érdemes lökdösődni. „Jöjjetek utánam” (Jézus), jöjjetek velem... biztatás és vonzás a hatékony. Ez a világ helyváltoztató mozgással, pontosabban utazási mániával akarja megoldani sok rendezetlenségét. Igen Jézusunk is járt külföldön, Szíriában, pár hónapot életveszélye miatt. Középkorban fiataljaink azért mentek külföldre, hogy szellemileg, hitbélileg feltöltsék magukat és utána itthon keresztyén-keresztyén kultúrát, nyomdát, közösségépítést valósítsanak. Van Istennek tetsző mozgás. Van másféle is. Indoklás is van, sokféle. „A teljes bizonyosság érzetében is lehet téves útra menni” (Merza J.).

Van helyzetváltoztató mozgásunk is. A napraforgó keletet szeretően fényre tárulkozó. Az estike napnyugtával nyitja ki illatos szírom szemecskéit. Egy családban komoly tolerancia kell a kétféleség, sokféleség viseléséhez. Szelektív hallással, látással is lehet védekezni. Strucc technikával is lehet autonómiát védeni. Csakhogy ekkor a fej a homokban, de a nagy helyigényű testet ugyanúgy kerülgethetik a többiek. Ahol nincs dolgom, ott miért nyomuljak? Ha nem jön automatikusan a méltatás, akkor miért hívjam fel magamra a figyelmet?? Ha értékeim nem hozzák maguktól az előnyöket, akkor miért helyezkedjek? Ha beengedjük a munkaerő piaci szokásokat a családba, akkor valós helyzetek helyett szerepjátékos dráma tagozattá süllyedünk.

5./ Növekedés a család tagjainak természetes életjelensége. Kilóra, centiméterre növekszünk. A létfenntartás feltételeinek természetes eredménye ez. Ennek felelőssége legfeljebb közegészségügyi kérdés, hiszen a hogyan, mennyire kérdések az egészséget és a hiúságot feszegetik. Ennél fontosabb a felnőtté válás kérdése. Ki a felnőtt? Aki önálló életre képes. Pénzkezeléstől a szellemi és lelki felelősségvállalásig. Aki a test, lélek, szellem háromlábú stabilitására képes. Hibázás esetén korrekciót vállal. Új kihívásokra fejlődőképesen reagál. Sajnos ez nem alakul ki magától. Ez egy gyümölcs, a gyermekkorban jól szolgáló szülői szó és példa gyümölcse, főként, amikor az önneveléssel tár-

sul. Igénykezelés alapja az igények értékszempléthez igazításával kezdődik. Tiltás veszélyes, mert vágnövekedéssel jár. „A merev törvények cselszövővé teszik a népet” (Lao-Ce). A megérvelés célja, hogy felzárkózásra segítse a gyermekeket. Legalább odáig el kell jutni, hogy elviselje, elfogadja az érte is élő szülei határozatát. A nyílt lázadás kezelhető. A titkolt, elfojtott lázadás közveszélyes. A gyermeket jellembeli torzulásba, a szülőt hamis eredményességbe ringatja. A kortárs csoport megválasztása, jó irányba segítése, szándékolása kulcskérdés. A szülők példa értékű közösségi kapcsolata akkor is jelentős, ha a gyerek a maga önállósági ismérvének éli meg, hogy nem követi szülei példáját. A növekvő gyermek leválási és kimenekülési irányulása számára identitás kérdése. A jó család mégis fészek, melyből a felnövekedők kirepülnek, és amelybe a bajba kerülők vissza menekülhetnek.

6./ A család minőségi változását fejlődésnek nevezük. Lehet vissza és előre fejlődni. Veszélyeztetettek vagyunk. Külső erők és belső gyengeségek ingatnak meg. Egy pesszimista népies gondolatmenet szerint: aki fut, az gyalogolni szeretne, aki mendegél, az le akarna ülni, aki üldögél, az leheverni szeretne, és aki fekszik, az el is fog aludni. Kell egy fix pont, egy közös elvi ernyő, egy életfilozófia egy hit... egy közös értékszemplélet, mert ha nincs fix pont, az állítások cáfolhatatlanok, ugyanakkor igazolhatatlanok. Leggyakoribb veszélyeztetőink:

Szétszór bennünket ez a rohanó világ. Feladataink számosak, nem tervezett kihívások állandóan jönnek. Rend az, mikor a dolgoknak és tevékenységeknek helye és ideje van. Megfuttat bennünket a posztmodern világ. Hámot tettek ránk (ha hagytuk) és hámot vettünk magunkra... a családdal is. Szerencsénkre van jézusi hám (iga) is. Amikor Istenünk a gazdánk és nem a tőkés társaságok fullajtárjai, vagy a hozzájuk hasonlóak. Tervezettség, naptári fegyelem, igen-nem kevetlensége, egymásba kapaszkodó erőter... A viharban a szinglikkel szemben jobb túlélési esélyűek az összekapaszkodók.

Lemerül az ember, ha nagyobb a fogyasztás, mint a feltöltődés. A családi munkamegosztás praktikus, mert terhelést oszt meg, és mert szolgálatra szoktatja tagjait. Mindenkit a maga korának és képességeinek megfelelően. Zárlat is lehetséges, mikor nem várt rendellenesség teljes energia kisülést okoz. Folyamatban is besokallhatunk, mikor túlvállalás, vagy túlterhelés miatt megroggyan a tartásunk. Van, mikor a segítség kérésének elmulasztása a mulasztás bűne. Hiúság, hősködés, áldozat szerepkör lappang sok lemerült családtagban. Figyelemből, éberségből bukásra áll az a család, családtag, aki tartósan nem veszi észre tagjának elerőtlenedését. A vádaskodó száj és a mutogató ujj visszaszorításáért „nem a felelőst kell keresni, hanem a helyes utat” (Merza.J.). Miként a tornában, tartásjavító

gyakorlatok kellenek. Van egy rendkívüli töltőnk, a szívhangjaink. Értékelés, méltatás, sikerélmény ez a töltő. Ezzel persze nem lehet megoldottnak tekinteni az aránytévészett családi üzemelést.

Szellemi veszélyeztetettség ismérvei: szellemi szomjúság hiánya, felületes sodródás, szeszélyes csapongás, infantilis vezetettség igénye... Foglalkozási telítettség (pedagógusok betűiszonya és emberi túlterheltsége). Kisközösségi túlterhelés (nyomasztó elvárások). A minőség azonban apróságokon fordul. A méhek ott gyűjtenek, ahol van és azt, ami nekik kell. Nem mindent megkérdőjelezve és ezzel mindig nulladik pontról indulva, nem habzsolva és ezzel emészthetetlené terhelve magát. Célirányosság megszabja a szükséges és elégséges mértéket. A minőségi szellemiség kevésbé időigényes, mert érlelően működik. Olvas, de nem az anyag rabjaként. Saját tisztábban látása kedvéért. Tovább gondolásért. Tovább adhatás reményében, hogy mások segítségét szolgálja vele.

Lelki aszály ismérvei: kérdőjelek túltengése, lelki wellness (önkéntéztetés) nagy igénye, transzcendens bizalom elsorvadása, istenképfejlődés képtelensége... Be kell építeni a napi ritmusba a lelki égre tekintést. Nem imádkozó sáskaként (felfalja az őt zaklatót), hanem rugalmas célra rendezettségben. Istent mozgósítani akaró imaélet el kell, hogy sorvadjon a hála és a kérdezés hangja mellett. Odaadottságban helye van a sírásnak és nevetésnek, a kételynek és bizonyosságának. A nem bizonyítható dolgokban a bizalom és a rugalmas tolerancia ment meg a parttalan hitvitáktól és a „harmincéves háborúktól”.

7./ Szaporodjunk, vagy megszentüljünk? Nagycsalád? Kis család? Megszentülve szaporodjunk. A jó emberekből nincs túlnépesedés a földön. Ide is érvényes: „ahol ketten, hárman összejönnek az én nevemben...” A nagycsalád lehet Istennek tetsző és lehet nem az. Nem a tagok számán fordul az Isten Országa, hanem azok minőségi életén. A biológiai élet nem csúcserték. A vértanú is odaadja földi életét, ha kell Istenért, hitéért, testvérbarátaiért. Mégis lehetőségeiben szent ez a földi élet, mert szentségre hivatott emberek kapták és vállalták, kapják és vállalják. A biológiai élet védelme, tovább adása esély a Szeretet Országának megélésére. A földön élet kell ahhoz, hogy Életben remélhessünk.

Szülni, szaporodni minden élőlény tud, ha a feltételek adottak. Baba születhet csak úgy „fél kézről” és születhet áldásként. El nem viseltet el nem fogadottat abortálják, az elviseltet üzemeltetik, eltartják, a várva-vártat szeretettel ringatgatják. „Jövője van” aki babát vár (csángóknál), „életbe gyönyörödik” az újszülött (Gyergyócsomafalván). Akitől az életet kaptuk az Élet reményében, attól kaptuk a fajfenntartási lehetőségeinket. Tőle kaptuk azonban az értelmünket is, hogy felelős döntések meghozatalára is képesek legyünk. A magunk szeretet erejére szülünk. Nem elvárásra, illen-

dőségre, nem butaságból szülünk. Az élet élethezésében azonban testvérbarátaink segítőkészeire ugyanúgy számíthatunk, mint ők a miénk. Önbizalomra és neki gyürkőzésre épül a kis- és nagycsalád.

8/ Meg fogunk halni. Ez is életjelenség, az utolsó itt a földön. Kilépjünk a család földi keretei közül. Hogyan? Mindenki arról álmodozik, hogy fájdalom nélkül, gyorsan, szeretteinket nem terhelve. Ez az álom... Ha elutazunk, akkor is rendezgetjük a dolgokat magunk mögött. Földi sorsunkból kilépve végrendelkezések, öröknyújtások születnek. Testamentumtól az Evangélium felé irányulunk. Anyagi hagyatékától a szellemi, lelki értékátadásra tevődik a hangsúly. Szent hagyomány ott van, ahol szent emberek szavai és példái követésre találnak az utánuk jövőben. A hagyományozó ezt nem biztos, hogy megéli. Reménye, hogy a „rejtekekben lévő Atya megfizet neki”. Mi segítheti az áthagyományozást? Temetési szokások, síremlékek, emlénapok, évfordulók? Tárgyakhoz is, anyaghoz is kötötten szeretünk a földön. A gyökereit elfelejtő ember erősen kiszolgáltatottá válik ebben a világban. Az is gyökereinkhez tartozik, ami a rossz példa miatt kerülendő. Az is, ami követésre méltó és ajánlott. „Orat pro societate” van kiírva a jezsuiták magatehetetlen öregjeinek ajtajára, tevékenységüként: imádkozik a közösségért. Értelmünk pislákolása is ad még példamutató tevékenységre módot. Eutanázia, szakrális öngyilkosság, menekülő öngyilkosság...? Egy életművet nem rombol le sem az összeroppanás (József A.), sem a vállalni nem tudás (R. Williams), de az ezáltal is szeretni akarás sem (eszkimói hagyomány, kénes barlang). Földi életünk naplementéje („Napszentülte” Gyergyóban) természetes, de nehezen viselhető...

Befejezni ezt a témát nem lehet, csak abba hagyni. Ahány ember, annyi kibontási lehetőség, annyi önkritikus felszólítás, annyi kiegészítő meglátás és tapasztalat. Közös kincsünk a magánéleti küzdelmünk is, mert ennek a küzdelemnek, homokszemnek irritációja kell ahhoz, hogy igazgyöngyök szülessenek: minőségi családok.

VÉGH ANDRÁS

LÉLEK ÉS NÖVÉNY...

Pszicho-flóra metafora, mert a tudat olyan, mint a növény.

Kedvelt növényeim sorsát két világ határa szabja meg, miként az emberi lelkekét is. Ti növények szervesen és szervetlen anyagból és fényből szerveset és élő, mi emberek élőből és jelből tudatot és gondolatot varázsolunk.

Az emberi lelket virághoz vagy növényhez hasonlítani, nem új gondolat. Az emberi pszichikum és a biológiai test viszonya olyan, mint egy növény viszonya a termőföldhöz (és a vízhez, levegőhöz, napfényhez). A növény finom gyökereivel centiméterről centiméterre behálózza a nedves termőföldet és felszívja a tápanyagot, leveleivel lélegzik és felfogja, majd átalakítja a fényenergiát. Különösen vizet, szervetlen és szerves anyagokat, valamint fényt, hő és kémiai energiát használ az önfenntartáshoz (ezeket építi be önmagába, ill. cseréli). Élettelen anyagból élő, és szerves anyagot „gyárt”, egyszóval anyagcserét folytat.

Hasonlóan a pszichikum is finoman hálózza be agyunkat és teljes idegrendszerünket, közvetve (vagy lehet, hogy közvetlenül is) kapcsolatban van sejtjeink, szövetek biofizikai, illetve biokémiai folyamataival. Ezekből táplálkozik, a téridőben jeleket, jelhalmazokat, jelstruktúrákat, érzeteket fogad a környezetből, ezeket átalakítja, feldolgozza, tárolja és továbbítja a külvilág felé. Vagyis jelelünk, beszélünk, olvasunk, írunk, prezentálunk... egyszóval kommunikálunk. Adatainkat átalakítjuk, feldolgozzuk, tároljuk és pillanatok alatt továbbítjuk, akár nagy távolságra is. A pszichikum jelcserét, vagy ha úgy tetszik adatcserét (információcserét) folytat. Mindkét létezőnek fontos az atomos anyag, az energia és az információ. Különösen kedveljük a vizet és a fényt (a tengerparton is :-)).

A formai hasonlóságot tovább gondolva megkérdezhettük: Intelligens-e a növény? Szenved-e a növény? Barátkozik-e, szeret-e, érez-e, és így tovább...

A tudományos gondolkodás kopernikuszi dogmája kimondja: a Föld nem a világ közepe, és azt is, hogy az ember nem kitüntetett lény az univerzumban, sokféle nagyon különböző – az életért vívott harcban – versenyképes intelligencia létezhet (létezik). Tehát a növényeket is megilleti a független és elfogulatlan tanulmányozás.

Ugyanakkor egy másik dogma szerint, félrevezető lehet a túl távoli dolgokat tudatosan összekapcsolni, tehát „a létezőt a hasonlóval magyarázd” elv érvényes. Speciálisan a természettudományokban óvakodni kell az antropomorf magyarázatoktól. Például a növények érzetei (érzelmei) alapvetően mások, mint az emberé, és ha így van, értelmes-e ugyanazokkal a szavakkal illetni?

